

महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक) नियम १९७९

- ज्या नियमांचा भंग झाला म्हणजे कर्मचाऱ्यावर शिस्तभंगाची कार्यवाही करावी लागते ते हे नियम.
- म.ना.से. (शिस्त व अपील) नियम १९७९ प्रमाणे कार्यवाही करून शास्ती का लावतात हे या नियमावरून कळते.

वर्तणूक नियमातील महत्वाच्या तरतुदी

- शासन म्हणजे महाराष्ट्र शासन
- शासकीय कर्मचारी म्हणजे
- शासकीय सेवेत अथवा पदावरील नियुक्त कर्मचारी जरी त्यांच्या सेवा महामंडळ/स्थानिक संस्था अन्य शासन यांचेकडे सोपविल्या असल्या तरी

कर्मचाऱ्यांचे कुटुंबीय म्हणजे

- स्वतः, तसेच पती अथवा पत्नी सोबत राहत असो अथवा नसो
- कर्मचाऱ्यांवर अवलंबून असणारा मुलगा/अविवाहित मुलगी/ सावत्र किंवा दत्तक अपत्य

कर्मचाऱ्यांचे कुटुंबीय म्हणजे

- कर्मचाऱ्यांच्या अथवा पती किंवा पत्नी या नात्याने निर्माण झालेले व कर्मचाऱ्यांवर अवलंबून असलेली तसेच अन्य व्यक्ती
- कुटुंबाची व्याख्यामध्ये नमूद व्यक्तींनी कर्मचाऱ्यांची समाजातील प्रतिष्ठा लक्षात घेऊन गैरफायदा घेण्याच्या दृष्टीने काही गैरकृत्य केले तर त्याची जबाबदारी कर्मचाऱ्यांवर यईल व त्यासाठी विभागीय चौकशी करता येऊ शकते.

सचोटी व कर्तव्य परायणता (नियम ३)

- नितांत सचोटी म्हणजे भारताच्या सार्वभौमत्वावर विश्वास/भारताच्या राज्यघटनेप्रमाणे वागणूक/ निर्णयात पारदर्शकता/निर्णय घेतांना स्वार्थी हेतू नसावा/ कायदा सुव्यवस्था/ परराष्ट्र धोरणाबाबत वाच्यता न करणे/ भारतातील कमकुवत वर्गाबद्दल सहानुभूती (शा. अ. सु. दि. २३/१०/२०१५)

कर्तव्य परायणता

- कर्मचाऱ्याला शासकीय कर्मचारी म्हणून राहण्यास अशोभनीय ठरेल अशी कृती न करणे.
- सदसद विवेक बुद्धीला न पटणाऱ्या गोष्टी करू नयेत. सदसद विवेक बुद्धी/ नियम/ कायदा यांचेशी विसंगत गोष्टी वरिष्ठांनी करण्यास सांगितले तर त्याचे लेखी पृष्ठांकन/ संमती प्राप्त करणे आवश्यक आहे व त्यानंतरच तसे आदेशावर कार्यवाही करावी. (शा. नि. दि. २४/०२/२०१४ पाहावा.)

कर्तव्य परायणता

- पर्यवेक्षक पदावरील कर्मचार्याने त्यांच्या हाताखाली काम करणारे कर्मचारी वरील प्रमाणे वागतात का नाही हे पाहणे त्यांचे कर्तव्य आहे.
- ९० टक्के विभागीय चौकशी प्रमाणे वरील नियम तीनवर आधारित असतात.

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे.

- कंपन्या/ भागीदारी संस्थांमध्ये स्वतःच्या कुटुंबियांना नोकरी लावतांना शासनाची परवानगी आवश्यक (४)
- राजकारण व निवडणुकांमध्ये भाग घेण्यास मनाई (५)
- अर्थ सहाय्य किंवा कार्य करता येणार नाही परंतु मतदान करता येईल.

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे.

- घरावर/वाहनावर निवडणूक चिन्ह लावू नये.
- अवलंबून व्यक्तीसही सदर प्रतिबंध लागू
- अवलंबून व्यक्ती कर्मचाऱ्यांच्या नियंत्रणाबाहेर असल्यास शासनास कळविणे बंधनकारक
- निदर्शने व संप याकरिता प्रतिबंध परंतु शासन मान्य संघटनेच्या आदेशानुसार शांततापूर्वक निदर्शने अभिवेदन किंवा संप करता येईल. (६)

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे.

- संघटनेमध्ये भाग घेणे – कोणत्याही राजकीय किंवा इतर संघटनेमध्ये भाग घेता येणार नाही (८)
- वृत्तपत्रे/ दुरचित्रवाणीवर सरकारी कामकाज धोरणांबाबत प्रतिक्रिया देता येणार नाही परंतु साहित्यिक/ कलात्मक बाबींवर लिखाण करता येईल फेसबुक/व्हाट्स अप वर प्रतिक्रिया देता येणार नाही किंवा प्रतिसाद देता येणार नाही (९)
- समिती किंवा अन्य प्राधिकरणासमोर साक्ष देणे (१०)

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे.

- कर्मचारी स्वतः कोणताही निधी उभारू शकणार नाही किंवा कोण करता गोळा करता येणार नाही (११)
- देणगी गोळा करणे (१२)
- विवाहाप्रसंगी कर्मचारी अथवा कुटुंबीय देणग्या स्वीकारू शकणार नाही (आहेर) पण नातेवाईकांकडून मर्यादित स्वरूपाचे आहेर घेऊ शकतील.

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे.

- शासकीय कर्मचाऱ्यांचे कामकाज संदर्भात नसणाऱ्या

नातेवाईकाकडून वर्ग – १ चे अधिकारी रु. २५०००/-

वर्ग – २ चे अधिकारी रु. १५०००/-

वर्ग – ३ चे कर्मचारी रु. ७५००/-

वर्ग – ४ चे कर्मचारी रु. १०००/- (शा. अ. सु. दि. २३/१०/२०१५)

- विनामूल्य वाहतुक/भोजन/निवास व्यवस्था/आर्थिक लाभ स्वीकारता येणार नाहीत. (१२)

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे.

- विवाह/ धार्मिक कार्यक्रमात प्रासंगिक भोजन घेतल्यास चालू शकते.
- स्वतःच्या सन्मानार्थ समारंभ गौरव सभा आयोजित करता येणार नाही.
- दुसऱ्याच्या कर्मचाऱ्यांच्या कार्यक्रमात सहभागी होता येणार नाही. अपवाद निवृत्तीचा साधा समारंभ (१३)

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे.

- तसबीर काढून घेण्याकरिता बसणे (१४)
- राजीनामा देण्यास सांगणे – दुसऱ्या कर्मचाऱ्यास अशा प्रकारचा सल्ला देणे (१५)
- खाजगी नोकरी अथवा उद्योग करता येणार नाही (चोविसतास सरकारी कर्मचारी) (१६)

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे.

- कर्मचाऱ्याने नोकरी स्वीकारल्यानंतर तन आणि मन सरकारला अर्पण करणे गरजेचे आहे म्हणून (नियम)
- उधार उसनवार देण्याघेण्यावर निर्बंध.
- जवळचे नातेवाईक मित्र यांचेकडून छोट्या रकमा अपवादात्मक बाब म्हणून स्वीकारता येईल. (नियम)

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे.

- शेअर्स मध्ये रोज खरेदी विक्री करता येणार नाही. तसेच नित्याचा कर्जबाजारीपणा ही गैरवर्तणूक. नोकरी गमावण्यास कारणीभूत (१७)
- स्थावर/ जंगम मौल्यवान मालमत्ता नियुक्तीनंतर त्वरित व सेवेत असतांना ठराविक कालावधीनंतर जाहीर करणे (१९)

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे.

- कृती व चारित्र्याचे प्रतीसमर्थन (२२)
- महिला कर्मचाऱ्यांचे छळास प्रतिबंध (२२ अ) शासकीय कर्मचारी कामाच्या ठिकाणी महिला कर्मचारी/ इतर महिला व्यक्ती यांचेशी लैंगिक गैरवर्तन करणार नाही. लैंगिक छळ होईल असे शब्द चित्र याचा वापर करणार नाही.
- शा.अ.सु. २३/१०/२०१५ प्रमाणे पदोन्नतीचे आमिष दाखविणे/पदोन्नती बदली नाकारणे/ धमकी देणे तेही लैंगिक अत्याचारासह मोडते.

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे.

- कामाचे ठिकाणांमध्ये कार्यालयाची ईमारत, भेटीचे ठिकाण, प्रवास करण्याचे वाहन यांचा समावेश होतो.
- सार्वजनिक संस्थेच्या नावाशी सहकार्य
- शासकीय कर्मचारी एखाद्या संस्थेस त्याचे नाव देऊ शकणार नाही

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे.

- जातीय संस्थांचे सदस्यत्वाबाबत बंधन
- जी संस्था जातीय/धार्मिक विद्वेष/ तणाव वाढवीत असेल त्या संस्थांचे सभासद होता येणार नाही. त्या संस्थेला आर्थिक मदत करता येणार नाही. कुटुंबीयांवरही हे बंधन

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे.

- आमदार/मंत्रीमहोदय राजकारणी व्यक्ती मार्फत शासकीय कामाबद्दल (बदली/नियुक्ती) दबाव आणता येणार नाही (२३)
- परंतु मागासवर्गीय कर्मचाऱ्यांना सामाजिक न्याय व आदिवासी मंत्र्यांकडे अर्ज करता येईल.

शासकीय कर्मचाऱ्यास खालील बाबीस प्रतिबंध आहे.

- विवाह – ज्याचा वैवाहिक जोडीदार हयात आहे अशा व्यक्तीशी कर्मचाऱ्यास विवाह करता येणार नाही. द्विभार्या प्रतिबंधक कायदा लागू (८२६)
- विवाहात हुंडा घेता/देता येणार नाही. कुटुंबियांच्या बाबतीत सुद्धा (२७)
- मादक पेये अथवा मादक द्रव कायद्याचे पालन करणे गरजेचे आहे. मद्यार्क अंश सापडल्यावर शिस्तभंगाची कार्यवाही करता येईल.

